

ПРО ВИКОНАННЯ ВІДДІЛЕННЯМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ПЛАНУ ЗАХОДІВ НАПН УКРАЇНИ ІЗ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 14 листопада 2019 р.

<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2019-1-1-2-4>

ЛЯШЕНКО

Олександр Іванович

доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член НАПН
України, академік-секретар
Відділення загальної середньої
освіти Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. Від початку реформування загальної середньої освіти вчені Національної академії педагогічних наук України активно включилися в процеси науково-методичного супроводу трансформації української школи на нових концептуальних засадах за такими напрямками: концептуальне обґрунтування необхідних змін у загальній середній освіті, законодавче і нормативно-правове забезпечення реформування української школи, навчально-методичне забезпечення модернізації змісту загальної середньої освіти, організаційно-методичний супровід реформи школи на компетентнісних засадах. На всіх цих напрямках вчені Академії мають вагомі здобутки: у складі робочих груп вони розробляли законодавчу базу реформування освіти, брали участь у створенні Державного стандарту початкової освіти і проекту стандарту базової середньої освіти, розробили варіант типової освітньої програми для початкової школи, підготували і видали 11 підручників для першого і 13 підручників для другого класу, за якими навчаються понад 50 відсотків учнів. Лише в 2018-2019 рр. за результатами Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників підготовлено і видано 5 підручників для 5 класу, 4 – для 6 класу, 20 – для 10 класу, 16 – для 11 класу. Загалом ученими Відділення загальної середньої освіти протягом 2018-2019 рр. опубліковано понад 270 назв наукової, навчальної і методичної продукції, спрямованої на успішну реалізацію концепції Нової української школи, у тому числі 70 підручників і навчальних посібників, 30 методичних посібників, розробок і рекомендацій, понад 170 статей. Більшість із них є у вільному доступі в Електронній бібліотеці НАПН України та активно використовується вчителями та іншими її відвідувачами.

Ключові слова: реформування української школи; модернізація змісту загальної середньої освіти; науково-методичне супровід реформи.

Від початку реформування загальної середньої освіти вчені Національної академії педагогічних наук України активно включилися в процеси науково-методичного супроводу трансформації української школи на нових концептуальних засадах. Робота здійснювалася за такими напрямками.

1. Концептуальне обґрунтування змін у загальній середній освіті на основі світових тенденцій розвитку освітніх систем. Ученими Академії була розроблена Концепція середньої зага-

льноосвітньої школи України, яка була передана до МОН України і стала одним із трьох документів, покладених в основу Концепції Нової української школи.

2. Законодавче забезпечення реформування української школи здійснювалося завдяки участі учених Академії в робочих групах з підготовки базового Закону України «Про освіту» та законопроекту «Про повну загальну середню освіту». Наукові установи Відділення брали активну участь у громадському обговоренні законопроектів про освіту і надавали свої пропозиції до них.

3. Нормативно-правове забезпечення реформування школи здійснювалося шляхом участі науковців у робочих групах із підготовки Державних стандартів початкової і базової середньої освіти, створення типової освітньої програми початкової школи, програмно-методичного забезпечення освітнього процесу на різних рівнях освіти тощо.

4. Навчально-методичне забезпечення модернізації змісту освіти, що є основним напрямом наукового супроводу реформування української школи, здійснювалося ученими Академії шляхом створення і видання підручників і навчальних посібників, методичних посібників, рекомендацій і розробок, іншої навчально-методичної літератури.

5. Організаційно-методичне забезпечення реформи школи полягало в оприлюдненні і роз'ясненні основних концептуальних ідей і положень Нової української школи, участі вчених у підвищенні кваліфікації учителів і підготовці їх до запровадження компетентнісного підходу до навчання та особливостей освітньої діяльності в нових умовах.

На виконання завдань, передбачених Планом заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», ученими Відділення досягнуто таких результатів. Проведено значну роботу з формування нового змісту початкової освіти. За активної участі вчених Відділення розроблено новий Державний стандарт початкової освіти, який передбачає компетентнісне спрямування освітнього процесу на здійснення різнобічного розвитку молодшого школяра як цілісної особистості. Науковцями Інституту педагогіки НАПН України під керівництвом академіка О.Я. Савченко створено типову освітню програму за двома циклами (1-2 кл. і 3-4 кл.), схвалену МОН України і

рекомендовану для використання в шкільній практиці.

За активної участі наших науковців розроблено нові підходи до оцінювання освітніх результатів учнів початкової школи на основі системи показників особистісних і навчальних досягнень учня, які конкретизовано в документі «Свідоцтво досягнень учнів 1 класу», що впроваджений нині в масову шкільну практику.

Робочою групою, до складу якої входять учені Відділення, підготовлено проект Державного стандарту базової середньої освіти, який після громадського обговорення і доопрацювання подано на затвердження в установленому порядку. За участі науковців Інституту обдарованої дитини НАПН України створено Державний стандарт спеціалізованої освіти наукового спрямування, затверджено МОН України у жовтні 2019 р.

Упродовж 2018-2019 рр. ученими Відділення створено 11 підручників для першого і 13 підручників для другого класу Нової української школи, які видано масовими тиражами за державним замовленням. За вибором закладів освіти нині в Україні понад 50 відсотків учнів 1-2 класів навчаються за підручниками з української мови, математики, читання, інтегрованого курсу «Я досліджую світ», а також букварем, створеними вченими НАПН України.

У 2018-2019 рр. за результатами Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників ученими Відділення підготовлено і видано 5 підручників для 5 кл., 4 – для 6 кл., 20 – для 10 кл., 16 – для 11 кл., які нині використовуються в масовій освітній практиці. Загалом ученими Відділення загальної середньої освіти протягом 2018-2019 рр. опубліковано понад 270 назв наукової, навчальної і методичної продукції, спрямованої на успішну реалізацію концепції Нової української школи, у тому числі 70 підручників і навчальних посібників, 30 методичних посібників, розробок і рекомендацій, понад 170 статей. Значна їх частина розміщена у вільному доступі в Електронній бібліотеці НАПН України й активно використовується відвідувачами. За цей період зафіксовано понад 25 тис. повнотекстових завантажень різних видів зазначеної продукції.

Спільно з МОН України у 100 школах України проводиться всеукраїнський експеримент з пілотування стандарту початкової освіти. За весь період проведення експерименту підготовлено і розміщено на електронній освітній платформі навчальні матеріали для 1, 2 і 3 класів із математики,

української мови і читання, інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Науковці Відділення беруть дієву участь у науково-методичному забезпеченні впровадження продуктивних освітніх систем і технологій. Зокрема, науковцями Інституту обдарованої дитини спільно з Малою академією наук розроблено Положення про всеукраїнський науково-методичний віртуальний STEM-центр, створено і здійснюється психолого-педагогічний супровід функціонування такого центру.

За проектом «Технологія навчання учнів початкової школи «Розумники» (Smart Kids) науковці Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України спільно з виробниками електронних освітніх ресурсів розробили і впровадили технологію цифрової трансформації освітнього середовища початкової школи на основі електронних ігрових ресурсів і провадять підготовку вчителів до їх використання. У 2018-2019 рр. організовано й проведено низку конференцій, семінарів, тренінгів, майстер-класів, літніх шкіл, у роботі яких взяли участь сотні вчителів з різних регіонів України.

Ученими Академії здійснюється науково-методичний супровід підготовки вчителів до запровадження компетентнісного підходу в навчанні. Проведено значну кількість семінарів, круглих столів, тренінгів. Варто відмітити традиційні вебінари до початку навчального року, в яких учні Академії дають коментар і рекомендації з нагальних питань освітнього процесу за всіма шкільними предметами. Для вчителів початкової школи проведено також 36 вебінарів з різних проблем запровадження нового стандарту і типової освітньої програми, особливостей організації освітнього процесу.

Загалом ученими Відділення загальної середньої освіти План заходів виконується успішно. Практично всі передбачені цим документом завдання виконано у встановлені терміни.

Водночас слід зауважити, що ефективність використання наукового потенціалу вчених НАПН України щодо реалізації концепції Нової української школи могла бути вищою, якщо б співпраця НАПН з МОН України була тіснішою і обопільно зацікавленою. Останнім часом не з нашої ініціати-

ви спостерігається певне послаблення цих зв'язків, намагання відсторонити науковців Академії від системної участі у реформуванні загальної середньої освіти. Так, учених, які є авторами однієї з типових освітніх програм для початкової школи, не запрошують на заходи, де обговорюється питання впровадження нового змісту початкової освіти, аналізуються його результати. Фактично йде утих свободи вибору закладами середньої освіти освітніх програм, оскільки створюється ситуація, ніби освітньої програми, розробленої під керівництвом академіка О.Я. Савченко, за якою навчається половина шкіл України, не існує. Практично без участі вчених Академії останнім часом продовжується робота над новим стандартом базової середньої освіти, над виробленням підходів до організації профільного навчання в закладах повної середньої освіти тощо. На жаль, ініціативні пропозиції з нашого боку щодо усунення зазначених проблем не знаходять поки що належного відгуку з боку владних структур, причетних до виконання заходів реформування української школи. Ми націлені на співпрацю і вважаємо її запорукою успіху реформи. Проте не все залежить від нас.

На нашу думку, оскільки на нинішньому етапі соціально-економічного розвитку України освіта проголошується пріоритетом державної політики, це варто підкріпити конкретними діями. Зокрема, органам влади створити цільову державну програму науково-методичного супроводу реформування загальної середньої освіти, в якій на конкурсних засадах визначити відповідальних виконавців з відповідним бюджетним фінансуванням покладених на них завдань. З іншого боку, Відділенню загальної середньої освіти потрібно посилити координуючі функції щодо взаємодії наукових колективів установ НАПН України з реалізації заходів, передбачених концепцією Нової української школи.

Насамкінець варто підкреслити, що вчені НАПН України оптимістично налаштовані і переконані, що спільними зусиллями, у співпраці з МОН України, іншими органами влади та організаціями, причетними до реформування середньої освіти, завдання розбудови Нової української школи будуть виконані вчасно і якісно.

ON THE IMPLEMENTATION BY THE DIVISION OF GENERAL SECONDARY EDUCATION OF THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE ACTION PLAN ON THE INTRODUCTION OF THE CONCEPT OF REALIZATION OF STATE POLICY IN THE SPHERE OF FORMATION OF GENERAL SECONDARY EDUCATION "THE NEW UKRAINIAN SCHOOL"

Scientific report at the Meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, November 14, 2019

Oleksandr Liashenko

DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Academician Secretary, Division of General Secondary Education, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *Scientists of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine are actively working on scientific and methodological support for the transformation of the Ukrainian school on new conceptual bases. The work is carried out in the following areas: conceptual substantiation of necessary changes in general secondary education, legislative and regulatory support for reforming the Ukrainian school, educational and methodological support for the modernization of the content of general secondary education, organizational and methodological support for school reform on a competence basis. In all these directions, the NAES of Ukraine scientists have significant achievements: they have participated in the development of a legislative framework for educational reform, in the creation of the State standard for primary education and the draft standard of basic secondary education, have developed a model curriculum for primary school, have prepared 11 textbooks for 1th grade and 13 textbooks for 2th grade. Also, 5 textbooks for 5th grade were prepared and published, 4 for 6th grade, 20 for 10th grade, 16 for 11th grade. In total, over 270 titles of scientific, educational and methodological production were published by scientists of the Department of General Secondary Education of NAES of Ukraine during 2018-2019, including 70 textbooks and manuals, 30 teaching aids, developments and recommendations, and over 170 articles. Most of them are freely available in the E-library of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine and are actively used by teachers and other visitors.*

Keywords: *reforming the Ukrainian school; modernizing the content of general secondary education; scientific and methodological support for the reform.*

Дата публікації: 23 грудня 2019 р.